

23.12.2025 r.

dr hab. Katarzyna Gajlewicz-Korab, prof. ucz.

Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii

Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Zuzanny Marii Gałuszki

pt. *Współczesny obraz pracy umysłowej w narracji pracodawców. Krytyczna analiza ofert pracy i tekstów wizerunkowych organizacji*

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Jerzego Biniewicza

Przedłożona rozprawa doktorska Mgr. Zuzanny Marii Gałuszki ma charakter interdyscyplinarny, przy czym główny obszar zainteresowań badawczych Autorki jest wyraźnie umiejscowiony w dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach. Jej tematyczny obejmuje analizę współczesnego obrazu pracy, rozumianej nie wyłącznie jako kategoria ekonomiczna, lecz jako konstrukt społeczno-kulturowy, który jest wytwarzany i negocjowany w dyskursie komunikacji rekrutacyjnej dużych organizacji funkcjonujących w Polsce. Autorka lokuje swoje badania na styku medioznawstwa, zarządzania, socjologii pracy, oraz studiów kulturowych przy zastosowaniu krytycznej analizy dyskursu, pokazując, w jaki sposób język ofert pracy, materiały z zakresu *employer branding* oraz praktyki komunikacyjne pracodawców współtworzą kolektywne wyobrażenia dotyczące pracy umysłowej, modelu „pożądanego” pracownika, relacji władzy oraz wartości zawodowych. Praca w sposób wyraźny uzupełnia lukę badawczą związaną z niedostatecznym rozpoznaniem dyskursywnego wymiaru ofert pracy jako nośników określonych ideologii pracy oraz narzędzi reprodukcji porządku neoliberalnego. Zamiast analizować rynek pracy wyłącznie w kategoriach ekonomicznych czy organizacyjnych, Autorka traktuje go jako pole produkcji znaczeń, co należy uznać za podejście trafne i uzasadnione z perspektywy przyjętej problematyki badawczej.

Tematyka dysertacji ma charakter zdecydowanie wieloaspektowy. Łączy refleksję teoretyczną związaną z przemianami pracy, takimi jak konsumpcjonizacja, prekaryzacja czy rozwój pracy afektywnej i niematerialnej, z analizą aktualnych zjawisk kulturowych (m.in. *Quiet Quitting*, *Bare Minimum Mondays*, reprezentacji pracy w serialach i mediach

popularnych), a także z empirycznym badaniem tekstów rekrutacyjnych osadzonym w paradygmacie konstrukcjonizmu społecznego oraz Krytycznej Analizy Dyskursu Normana Fairclougha. Wielowymiarowość ta została dobrze uchwycona w przywoływanym przez Autorkę stwierdzeniu, że rozumienie pracy jako konstruktu społecznego, a nie jedynie czynności ekonomicznej, stwarza podstawy do analizy sposobów, w jakie jej obraz jest tworzony, reprodukowany i negocjowany w języku (s.6)

Przedmiotem badań są zatem dyskursywne reprezentacje pracy obecne w ofertach pracy i komunikacji pracodawców. Jest to potrzebne i aktualne, ponieważ pozwala lepiej zrozumieć, w jaki sposób komunikacja rekrutacyjna – docierająca do szerokich i zróżnicowanych grup odbiorców – współkształtuje społeczne wyobrażenia pracy, normalizuje określone modele zaangażowania i hierarchie relacji oraz wpływa na to, jaką pracę uznaje się współcześnie za sensowną, pożądaną i wartą wysiłku.

Cele badawcze, hipotezy i metodologia

Pytania badawcze koncentrują się na dyskursywnym wymiarze współczesnej pracy i są bezpośrednio powiązane z przyjętym paradygmatem konstrukcjonizmu społecznego. Punktem wyjścia jest pytanie o to, jaki obraz pracy umysłowej wyłania się z komunikacji rekrutacyjnej dużych organizacji działających w Polsce oraz w jaki sposób obraz ten jest konstruowany, utrwalany i negocjowany w języku ofert pracy i materiałów wizerunkowych pracodawców. Z tym wiąże się pytanie o przypisywane pracy znaczenia, wartości i sensy oraz o to, jak są one naturalizowane jako oczywiste i pożądane. Kolejnym obszarem problemowym jest sposób konstruowania figury modelowego pracownika, a więc pytanie o to, jakie cechy, kompetencje, postawy i formy zaangażowania są prezentowane jako normatywne oraz jakie oczekiwania wobec jednostki zostają wpisane w dyskurs rekrutacyjny. Autorka pyta również o to, w jaki sposób w języku ofert pracy ujawniają się relacje władzy pomiędzy pracodawcą, kandydatem i pracownikiem, jak kształtowana jest hierarchia tych pozycji oraz jakie mechanizmy symboliczne służą legitymizacji dominującej perspektywy pracodawcy. Istotne znaczenie ma także pytanie o to, jakie wartości i normy pracy są reprodukowane w komunikacji rekrutacyjnej oraz w jaki sposób dyskurs ten wpisuje się w szerszy porządek społeczno-ekonomiczny, normalizując określone modele zaangażowania, odpowiedzialności i produktywności. Całość dopełnia pytanie o możliwe konsekwencje społeczne i symboliczne dominujących narracji ofert pracy, w szczególności dla sposobu

myślenia o pracy, granicach zaangażowania oraz podmiotowości pracownika we współczesnym świecie pracy.

Jednocześnie warto podkreślić, że w pracy cel badań jest zasadniczo jasno sformułowany i opisany, zarówno we wstępie, jak i w dalszej części dysertacji, w tym w rozdziale metodologicznym. Pojawia się jednak wrażenie, że nie zawsze zostaje wyraźnie rozróżniony cel badania od celu dysertacji jako całości. Cele formułowane we wstępie mają charakter szeroki i problemowy, właściwy raczej dla celu pracy doktorskiej, natomiast cele badawcze, które powinny być bardziej operacyjne i w większym stopniu mierzalne, są rekonstruowane pośrednio i doprecyzowywane dopiero później. W metodologii Autorka przedstawia cel badania, materiał badawczy oraz przyjętą perspektywę teoretyczną i metodologiczną, a także implikowane hipotezy, jednak ani hipotezy, ani pytania badawcze nie zostają sformułowane wprost, *explicite*, w postaci jednoznacznie wyodrębnionej listy we wstępie (same hipotezy znajdują się dopiero na 29 stronie). Dla zwiększenia przejrzystości struktury pracy i klarowności logiki badawczej zasadne byłoby w przyszłości wyraźne rozdzielenie celu dysertacji od celu badania oraz jawne, werbalne sformułowanie zarówno pytań badawczych, jak i hipotez, które obecnie są obecne w pracy w sposób implicytny i rekonstruowalny z toku wywodu.

Metodologia pracy opiera się na jakościowym podejściu badawczym, w szczególności na Krytycznej Analizie Dyskursu w ujęciu Normana Fairclougha. Autorka analizuje teksty, praktyki ich wytwarzania i dystrybucji oraz szerszy kontekst społeczno-kulturowy, w którym funkcjonują, koncentrując się na językowych sposobach konstruowania obrazu pracy i pracownika. Istotną rolę odgrywa analiza leksykalno-semantyczna, obejmująca powtarzalne słownictwo, metafory, konstrukcje składniowe i ramy narracyjne. Proces badawczy ma charakter etapowy i obejmuje kodowanie materiału, porządkowanie kategorii tematycznych oraz ich wielokrotną weryfikację w celu zachowania spójności interpretacyjnej. Ważnym elementem metodologii jest kontekstualizacja analizowanych treści poprzez odwołania do literatury z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, traktowanej nie jako podstawa teoretyczna, lecz jako punkt odniesienia dla krytycznej interpretacji. Całość tworzy spójny projekt badawczy, adekwatny do postawionych celów i pozwalający na rekonstrukcję dominujących znaczeń funkcjonujących w dyskursie pracy. Dobór próby badawczej oraz sposób przedstawienia metodologii oceniam bardzo wysoko, także ze względu na precyzyjne opisanie zastosowanych technik i metod badawczych oraz wyraźne pokazanie etapizacji

procesu analizy, co rzadko spotyka się w pracach doktorskich, a w tym przypadku stanowi istotną wartość, ponieważ pozwala czytelnikowi dokładnie prześledzić, jak przebiegał cały proces badawczy.

Struktura pracy

Praca składa się z sześciu rozdziałów, poprzedzonych spisem treści i wprowadzeniem, a zamkniętych zakończeniem, obszerną bibliografią, aneksami oraz streszczeniem. Całość liczy około 190 stron tekstu zasadniczego, przy czym sama bibliografia obejmuje 39 stron, co świadczy o rozległym i starannie dobranym zapleczu literaturowym. Rozprawa ma wyraźną, trójdzieloną strukturę problemową.

Część pierwsza poświęcona jest kontekstowi badań nad współczesnym obrazem pracy i lokuje analizę w realiach społeczeństwa konsumpcyjnego. Autorka omawia proces konsumpcjonizacji pracy, rolę marketingu i *employer branding*, figurę pracownika jako konsumenta, estetyzację pracy oraz etos „pasjonującej pracy”, wskazując ich znaczenie dla dalszych analiz. Część druga wprowadza teoretyczne podstawy projektu badawczego. Obejmuje omówienie konstrukcjonizmu społecznego jako paradygmatu interpretacyjnego oraz Krytycznej Analizy Dyskursu, ze szczególnym uwzględnieniem trójwymiarowego modelu Normana Fairclougha, który stanowi ramę metodologiczną dla części empirycznej pracy. Część trzecia ma charakter analityczny i koncentruje się na rekonstrukcji obrazu pracy w oparciu o materiał empiryczny. Autorka najpierw precyzuje założenia metodologiczne, cel badań i przedmiot analizy, a następnie przeprowadza wielopoziomą analizę ofert pracy jako gatunku komunikacyjnego, praktyki dyskursywnej oraz praktyki społecznej. W jej ramach rekonstruuje figurę modelowego pracownika, normatywny obraz środowiska pracy oraz repertuar korzyści przypisywanych zatrudnieniu, ukazując ideologiczne i społeczne implikacje dyskursu pracodawców.

Merytoryczna ocena pracy oraz warsztat badawczy

Praca ma kilka pozytywnych stron, ale także kilka mankamentów, które warto w przyszłości zmienić przy ewentualnej publikacji. Nie są to błędy merytoryczne, należy je traktować jedynie jako sugestie.

Jednym z najciekawszych fragmentów części teoretycznej jest rozdział poświęcony historii konsumpcjonizmu oraz jego reinterpretacji jako paradygmatu funkcjonowania jednostki w świecie ponowoczesnym, osadzonej w refleksji Zygmunta Bauman. Autorka w

sposób dojrzały i przekonujący pokazuje dysonans pomiędzy pozorną wolnością wyboru a strukturalnymi ograniczeniami kultury konsumpcyjnej. Szczególnie cenna jest konstatacja, że: *Narastającą swobodę decyzji dotyczących własnej tożsamości można interpretować w kategoriach emancypacji, jednak każdy z tych wyborów ma charakter pozorny, ponieważ jest uwarunkowany kapitałem społecznym, kulturowym i ekonomicznym oraz musi mieścić się w granicach oferty rynku* (s.19). Autorka trafnie podsumowuje to stwierdzeniem, iż *jednostka dysponuje wyborem w zakresie konsumowanych dóbr, lecz nie w kwestii samego uczestnictwa w kulturze konsumpcji* (s.19). Jest to jeden z kluczowych i najbardziej wartościowych fragmentów pracy. W tym samym podrozdziale na uznanie zasługuje również sposób egzemplifikacji przedmiotu konsumpcji. Autorka słusznie zaznacza, że konsumować można w zasadzie wszystko (s.20), po czym przywołuje szerokie spektrum przykładów analizowanych już w literaturze przedmiotu. Dużą wartością tego fragmentu jest syntetyczność – w krótkim tekście zawarto bogaty przegląd koncepcji i ustaleń badawczych, co czyni go szczególnie użytecznym poznawczo.

Na uwagę zasługuje także swoboda i jednocześnie trafność w formułowaniu tytułów podrozdziałów. Szczególnie dobrze oddaje sens analiz podrozdział 1.3 „Marketing w służbie kultury konsumpcyjnej”, który pozostaje w pełnej zgodzie z treścią wywodu. Autorka konsekwentnie pokazuje, że konsumenci nabywają nie tylko sam towar, lecz także przypisaną mu *poprzez komunikację reklamową wartość symboliczną, taką jak przynależność grupowa, status społeczny czy określone wyobrażenie o sobie samym* (s.21). Jest to bardzo trafna i istotna obserwacja, dobrze zakorzeniona w refleksji teoretycznej.

Niewątpliwym atutem pracy jest jej wysoki poziom logicznej spójności. Poszczególne części wyraźnie wynikają jedna z drugiej, a tok narracji prowadzony jest w sposób klarowny i konsekwentny. Świadczy to o tym, że Autorka panuje nad materiałem teoretycznym i empirycznym oraz potrafi budować przemyślaną strukturę wywodu. Czytelnik ma poczucie, że jest prowadzony przez tekst w sposób uporządkowany i celowy.

O dojrzałości badawczej Autorki świadczy również bardzo wyraźne artykułowanie własnych intencji badawczych. Przykładem jest fragment, w którym jasno zaznacza, że jej zainteresowanie dotyczy nie tylko poznawczej konstrukcji rzeczywistości w umyśle jednostki, lecz przede wszystkim społeczno-dyskursywnych mechanizmów jej wytwarzania, a więc sposobów konstruowania sensów, wartości, ról i norm poprzez dyskurs (s.39). Takie

precyzyjne określenie perspektywy badawczej wzmacnia metodologiczną i teoretyczną spójność pracy.

Na szczególne podkreślenie zasługuje także jasno uzasadniony dobór próby badawczej. Pomimo że materiał empiryczny nie jest bardzo obszerny, autorka w sposób przekonujący wyjaśnia motywy swojej decyzji, dzięki czemu czytelnik dokładnie rozumie logikę przyjętych rozwiązań badawczych.

Istotnym walorem pracy jest również jej erudycyjny charakter oraz wysoki poziom wnioskowania. Autorka potrafi formułować syntetyczne, profesjonalne i dobrze osadzone w literaturze wnioski zarówno na podstawie materiału teoretycznego, jak i empirycznego. Choć można zauważyć pewną nierównomierność w ich obecności – nie każdy fragment pracy kończy się wyraźnie sformułowanymi konkluzjami – to sam poziom refleksji analitycznej pozostaje zdecydowanie wysoki i stanowi jeden z mocniejszych punktów pracy.

Na uznanie zasługuje także świadome rozróżnienie pomiędzy podsumowaniem a wnioskami, które Autorka konsekwentnie stosuje. Dodatkowo, w momentach wprowadzania własnych interpretacji i uogólnień, Autorka wyraźnie umiejscawia je w kontekście istniejących badań i nurtów teoretycznych, co świadczy o dojrzałości metodologicznej i umiejętności prowadzenia dialogu z literaturą przedmiotu.

Całość pracy sprawia wrażenie przemyślanej, spójnej i intelektualnie dojrzałej. Zawiera ona wiele istotnych atutów: od trafnych i oryginalnych konstatacji teoretycznych, przez klarowną strukturę wyводу, po wysoki poziom refleksji analitycznej i świadomość metodologiczną Autorki.

Rola recenzenta nie ogranicza się wyłącznie do wskazywania atutów pracy, lecz obejmuje również identyfikację jej słabszych elementów. W recenzowanej rozprawie mankamentów nie jest wiele, jednak część z nich wymaga odnotowania. Mają one zarówno charakter ogólny, jak i bardziej szczegółowy.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na brak wyraźnego umiejscowienia badań w obrębie nauk o komunikacji społecznej i mediach. Choć z treści pracy można się domyślić, gdzie lokują się przeprowadzone analizy, zasadnym byłoby wprowadzenie

osobnego rozdziału, który *explicite* pokazywałby miejsce badań Autorki w ramach tej dyscypliny. W pracy brakuje takiego rozdziału teoretycznego, co przy rozprawie bronionej na tym kierunku stanowi istotne uchybienie.

Kolejną uwagą o charakterze ogólnym jest bardzo duża liczba definicji, ujęć definicyjnych oraz prezentowanych szkół teoretycznych. Nie zawsze jednak jasno wskazano, które z nich stanowią dla Autorki punkt odniesienia i są wiodące dla analizowanej problematyki. Wyraźne określenie przyjętej perspektywy teoretycznej wzmocniłoby spójność wywodu i lepiej zarysowało punkt wyjścia badań.

Na poziomie bardziej szczegółowym zwraca uwagę nadmierna liczba cytatów. Nie wszystkie są uzasadnione merytorycznie, a ich nagromadzenie osłabia wrażenie samodzielności analitycznej. W wielu miejscach Autorka powtarza w cytatach treści, które wcześniej zostały już sformułowane własnymi słowami, co sprawia wrażenie zabiegu polegającego na multiplikowaniu tych samych treści zamiast ich syntetyzowania.

Wśród uwag szczegółowych należy wskazać fragment ze strony 30, w którym Autorka pisze: *Dlaczego stosuję tyle cudzysłowów w odniesieniu do tekstów, które prezentowałam w oparciu o literaturę przedmiotu? Ponieważ mam pełną świadomość, że jest to pewien sposób konceptualizowania rzeczywistości.* To zdanie otwiera interesujący wątek refleksji epistemologicznej nad celem nauki. Czyż nie taki jest właśnie cel nauki? Fragment odczytuję jako rodzaj zaproszenia do dyskusji niż realnego mankamentu rozprawy.

Kolejna uwaga dotyczy stylu pracy. Autorka często posługuje się terminami, które niepotrzebnie komplikują język wywodu, takimi jak „deskryptor”, „internalizuje” czy „iteracyjny”. Zastąpienie ich prostszymi synonimami nie obniżyłoby poziomu merytorycznego pracy, a znacząco poprawiłoby jej komunikatywność i przystępność dla czytelnika.

Zastrzeżenia budzi również rozdział 3.3, kończący się na stronie 49, który sprawia wrażenie niedomkniętego. Brakuje w nim wyraźnego podsumowania, a narracja urywa się w sposób sugerujący niedokończenie wątku.

Na marginesie analiz warto także odnotować potencjalnie interesujący, choć niewykorzystany w pełni kontekst kulturowy. Autorka wskazuje na anglosaski model opisu ofert pracy, jednak nie rozwija wątku związanego z etosem pracy charakterystycznym dla tego modelu kulturowego, zakorzenionego w szeroko rozumianej tradycji protestanckiej. Uwzględnienie tego aspektu mogłoby stanowić wartościowe rozszerzenie interdyscyplinarnego charakteru badań w przyszłych publikacjach.

Ostatnia uwaga szczegółowa dotyczy zakończenia pracy (s. 181), w którym Autorka odwołuje się do pojęcia hegemonicznej ideologii. Wątek ten został zarysowany w sposób zbyt skrótowy – nie do końca jasno wskazano, jakie czynniki wpływają na kształtowanie się tego obrazu, co osłabia analityczną siłę końcowych wniosków.

Konkluzje

Praca mgr Zuzanny Marii Gałuszki spełnia wszelkie wymogi stawiane dysertacjom doktorskim z dwóch powodów: zawiera istotne walory poznawcze oraz dowodzi kompetencji i pasji w zakresie prowadzenia prac badawczych. Autorka wykazała się znajomością ogólnej wiedzy teoretycznej z zakresu medioznawstwa, a także ekonomii, zarządzania oraz marketingu i socjologii; dobrą znajomością podstaw teoretycznych wybranych obszarów. Dysertacja stanowi niewątpliwie samodzielne i oryginalne opracowanie problemu naukowego. Przedstawione powyżej pozytywne opinie dotyczące wartości merytorycznej rozprawy oraz jej strony formalnej upoważniają do przedstawienia wniosku o dopuszczeniu mgr. Zuzanny Marii Gałuszki do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Przedłożona rozprawa doktorska spełnia w wysokim stopniu wszystkie wymogi stawiane pracom doktorskim, zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r.- Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Warszawa, 23 grudnia 2025 r.

dr hab. Katarzyna Gajlewicz-Korab, prof. ucz.

